

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, dnia *2 sierpnia* 2017 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Stanowienie Pana Marszałka

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że do reprezentowania mojego stanowiska w toku prac nad projektem ustawy upoważniam Panią Annę Surówkę-Pasek – Podsekretarza Stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Z wyrazami szacunku

[Signature]
Andrzej Duda

U S T A W A

z dnia ..... 2017 r.

o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255 oraz z 2016 r. poz. 1860) wprowadza się następujące zmiany:

1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:

„o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej”;

2) art. 1 i art. 2 otrzymują brzmienie:

„Art. 1. Ustawa określa zasady udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, a także zasady realizacji zadań z zakresu edukacji prawnej.

Art. 2. 1. Niniejsza ustawa nie zwalnia organów administracji publicznej od wykonywania określonych w ustawach zadań w zakresie poradnictwa prawnego, poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej.

2. Niniejsza ustawa nie ogranicza działalności w zakresie nieodpłatnego poradnictwa prawnego, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej.”;

3) tytuł rozdziału 2 otrzymuje brzmienie:

„Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz edukacja prawna”;

4) w art. 3

a) w ust. 1:

- pkt 1 otrzymuje brzmienie:

---

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, ustawę z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawę z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

„1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym oraz o przysługujących jej uprawnieniach lub o spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, sądowym lub sądowno-administracyjnym, lub”,

- pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) sporządzenie projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowno-administracyjnym, lub”,

- po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) nieodpłatną mediację, w tym mediację rodzinną, mającą na celu dobro dziecka oraz pojednanie się małżonków, lub”,

- pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowno-administracyjnym, w tym poinformowanie o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.”;

5) po art. 3 dodaje się art. 3a-3c w brzmieniu:

„Art. 3a. 1. Nieodpłatna mediacja obejmuje:

1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym i możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji;

2) sporządzenie umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji;

3) przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej;

4) przeprowadzenie mediacji;

5) udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.

2. Nieodpłatna mediacja nie obejmuje spraw, w których:

- 1) sąd lub inny organ wydał postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji;
- 2) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do nieodpłatnej mediacji stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, z późn. zm.²⁾) dotyczące mediacji.

Art. 3b. 1. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oznacza poradnictwo dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zamierzającej samodzielnie rozwiązać problemu na podstawie pozyskanych informacji prawnych. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych, porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego.

2. W ramach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego prowadzona jest również nieodpłatna mediacja, o której mowa w art. 3a.

Art. 3c. 1. Edukacja prawna obejmuje działania edukacyjne zmierzające do zwiększenia świadomości prawnej społeczeństwa, dotyczące w szczególności upowszechniania wiedzy o:

- 1) możliwościach dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
- 2) prawach i obowiązkach obywatelskich;
- 3) działalności krajowych i międzynarodowych organów ochrony prawnej;
- 4) mediacji oraz sposobach pozasądowego rozwiązywania sporów;
- 5) możliwościach udziału obywateli w konsultacjach publicznych oraz w procesie stanowienia prawa.

2. Zadania, o których mowa w ust. 1, mogą być realizowane w formach, które w szczególności polegają na opracowaniu informatorów i poradników, prowadzeniu otwartych wykładów i warsztatów, rozpowszechnianiu informacji za pośrednictwem środków masowego przekazu i innych form komunikacji przyjętych zwyczajowo, w tym prowadzeniu kampanii społecznych.”;

6) w art. 4:

---

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1823, 1860, 1948, 2138, 2199, 2260 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 67, 85, 187, 768, 933, 1133, 1136 i 1452.

a) w ust. 1:

- wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie fizycznej, zwanej dalej „osobą uprawnioną”.”,

- pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) której w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.³⁾) i wobec której w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia, lub”,

- po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) której dochód członka rodziny, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518, z późn. zm.⁴⁾), osiągnięty w okresie ostatnich 3 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, nie przekroczył kwoty 2000 zł, a w przypadku osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe – kwoty 3000 zł, lub”,

- pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) która jest w ciąży, lub”,

- po pkt 8 dodaje się pkt 9-18 w brzmieniu:

„9) która uzyskała decyzję o przyznaniu świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. poz. 195, z późn. zm.⁵⁾), lub

10) bezrobotnej, lub

11) niepełnosprawnej, lub

12) która w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa

---

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1583, 1948 i 2174 oraz z 2017 r. poz. 38, 60, 624 i 777.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1579 oraz z 2017 r. poz. 60, 624, 777, 1321 i 1428.

⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1579 oraz z 2017 r. poz. 60, 245, 624, 777 i 1428.

obywatelskiego była objęta pomocą na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 i 1292) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487), a potrzebę uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z uwagi na trudną sytuację życiową osoby uprawnionej, potwierdza kierownik jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, pracownik socjalny lub asystent rodziny, lub

- 13) która jest objęta pomocą na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), lub
- 14) która jest objęta kuratelą, a potrzebę uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego potwierdza kurator sądowy, lub
- 15) która zamieszkuje w lokalu, który wchodził w skład publicznego zasobu mieszkaniowego i:
  - a) która otrzymała wypowiedzenie stosunku prawnego odpłatnego używania lokalu mieszkalnego na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 2 lub ust. 5 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1610), lub
  - b) wobec której zostało wytoczone powództwo o nakazanie przez sąd opróżnienia lokalu, lub
- 16) która uzyskała wizę repatriacyjną wydaną na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2014 r. poz. 1392, z 2015 r. poz. 1274 oraz z 2017 r. poz. 60 i 858) w okresie 5 lat od nabycia obywatelstwa polskiego, lub
- 17) która jest obywatelem polskim, powróciła i przebywa z zamiarem stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w ciągu 5 lat kalendarzowych bezpośrednio przed powrotem, nieprzerwanie zamieszkiwała poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w okresie 12 miesięcy od dnia powrotu, lub

18) która pełni funkcję rodziny zastępczej lub prowadzi rodzinny dom dziecka.”,

b) w ust. 2:

- wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego osoba uprawniona, o której mowa w:”,

- po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) ust. 1 pkt 1a – wykazuje przez złożenie oświadczenia o wysokości dochodu, o którym mowa w tym przepisie;”,

- w pkt 7 kropkę na końcu zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8-17 w brzmieniu:

„8) ust. 1 pkt 9 – wykazuje przez przedłożenie oryginału albo odpisu decyzji o przyznaniu świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko, o której mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;

9) ust. 1 pkt 10 – wykazuje przez przedłożenie decyzji starosty o uznaniu jej za osobę bezrobotną, o której mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, 1292, 1321 i 1428);

10) ust. 1 pkt 11 – wykazuje przez przedłożenie orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046, 1948 oraz z 2017 r. poz. 777, 935 i 1428);

11) ust. 1 pkt 12 – wykazuje przez przedłożenie pisma kierownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, pracownika socjalnego lub asystenta rodziny, zawierającego informację o objęciu jej pomocą na podstawie ustawy wymienionej w ust. 1 pkt 12, w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, oraz o potrzebie uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z uwagi na trudną sytuacją życiową osoby uprawnionej, albo na podstawie ustnego oświadczenia w tej sprawie złożonego przez

kierownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, pracownika socjalnego lub asystenta rodziny, który za zgodą osoby uprawnionej towarzyszy przy zasięgnięciu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;

- 12) ust. 1 pkt 13 – wykazuje przez przedłożenie formularza „Niebieska Karta” sporządzonego w jej sprawie albo planu pomocy w indywidualnym przypadku wystąpienia przemocy w rodzinie, podpisanego przez przedstawiciela jednostki tworzącej zespół interdyscyplinarny, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
  - 13) ust. 1 pkt 14 – wykazuje przez przedłożenie pisma kuratora zawierającego informację o potrzebie uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, albo na podstawie ustnego oświadczenia kuratora w tej sprawie złożonego przez kuratora, który za zgodą osoby uprawnionej towarzyszy przy zasięgnięciu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
  - 14) ust. 1 pkt 15:
    - a) lit. a – wykazuje przez przedłożenie dokumentu wypowiedzenia stosunku prawnego dokonanego na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 2 lub ust. 5 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
    - b) lit. b – wykazuje przez przedłożenie pozwu o nakazanie przez sąd opróżnienia lokalu lub wyroku w tej sprawie;
  - 15) ust. 1 pkt 16 – wykazuje przez przedłożenie paszportu wraz z wizą repatriacyjną wydaną na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji;
  - 16) ust. 1 pkt 17 – wykazuje przez złożenie oświadczenia o faktach i okolicznościach, o których mowa w tym przepisie;
  - 17) ust. 1 pkt 18 – wykazuje przez przedłożenie orzeczenia sądu rodzinnego albo umowy, o których mowa odpowiednio w art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.”;
- c) ust. 3–9 otrzymują brzmienie:

„3. Osoba uprawniona, o której mowa w ust. 1 pkt 1, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego składa pisemne oświadczenie, że nie wydano wobec niej decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia.

4. Osobie uprawnionej, o której mowa w ust. 1 pkt 1, 2-6, 8-16 i 18, wymagającej niezwłocznego uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w przypadku sytuacji kryzysowej lub zdarzenia losowego, nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie są udzielane na podstawie pisemnego oświadczenia, że jest ona uprawniona do ich uzyskania na podstawie ust. 1 pkt 1, 2-6, 8-16 i 18, a z uwagi na sytuację kryzysową lub zdarzenie losowe, nie jest w stanie przedstawić dokumentów wymienionych w ust. 2 pkt 1, 2-5, 7-15 i 17. W przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 11 i 13, osoba uprawniona ponadto pisemnie oświadcza, że z uwagi na sytuację kryzysową lub zdarzenie losowe brak jest możliwości towarzyszenia jej osób, o których mowa odpowiednio w ust. 2 pkt. 11 i 13, przy zasięgnięciu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w celu potwierdzenia jej uprawnienia do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

4a. Nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie dla osób, o których mowa w ust. 1 pkt 8, są udzielane w zakresie związanym z ciążą i urodzeniem dziecka, w szczególności praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych.

5. Oświadczenia, o których mowa w ust. 2 pkt 1a, 6 i 16 oraz ust. 3 i 4, osoba uprawniona składa udzielającemu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenia jest obowiązany do zawarcia w nich klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

6. Oświadczenia, o których mowa w ust. 2 pkt 1a, 6 i 16 oraz ust. 3 i 4, przechowuje się w warunkach uniemożliwiających dostęp do nich osób trzecich.

7. Administratorem danych osobowych zawartych w oświadczeniach, o których mowa w ust. 2 pkt 1a, 6 i 16 oraz ust. 3 i 4, jest starosta.

8. W celu umożliwienia kontroli prawidłowości udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego starosta przechowuje oświadczenia, o których mowa w ust. 2 pkt 1a, 6 i 16 oraz ust. 3 i 4, przez trzy lata od dnia ich sporządzenia.

9. Wzór oświadczenia, o którym mowa w:

- 1) ust. 2 pkt 1a – określa załącznik nr 1 do ustawy;
- 2) ust. 2 pkt 6 – określa załącznik nr 2 do ustawy;
- 3) ust. 2 pkt 16 – określa załącznik nr 3 do ustawy;
- 4) ust. 3 – określa załącznik nr 4 do ustawy;
- 5) ust. 4 – określa załącznik nr 5 do ustawy.”,

d) po ust. 9 dodaje się ust. 10 w brzmieniu:

„10. W przypadku, gdy osoba jest uprawniona do nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z dwóch lub więcej tytułów, o których mowa w ust. 1, prawo to wykazuje się przez wskazanie jednej okoliczności możliwej do udokumentowania.”;

7) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. Nieodpłatna mediacja przysługuje osobom fizycznym i osobom prawnym dążącym do polubownego rozwiązania sporu pod warunkiem, że stroną inicjującą przeprowadzenie nieodpłatnej mediacji jest osoba fizyczna, o której mowa w art. 4 ust. 1.”;

8) w art. 5 po ust. 3 dodaje się ust. 4–8 w brzmieniu:

„4. W przypadku stwierdzenia, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie może być rozwiązany w całości albo w części poprzez udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego, adwokat, radca prawny lub osoba, o której mowa w art. 11 ust. 3, informuje osobę uprawnioną o możliwościach uzyskania innej stosownej pomocy w punktach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego lub innych jednostkach nieodpłatnego poradnictwa, wskazanych na liście sporządzanej przez starostę.

5. Udzielenie informacji, o której mowa w ust. 4, może polegać również na przekazaniu oferty innej jednostki nieodpłatnego poradnictwa, w formie karty informacyjnej poradnictwa.

6. W przypadku udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przepisy ust. 2-5 stosuje się odpowiednio.

7. Starosta sporządza i aktualizuje listę jednostek nieodpłatnego poradnictwa, dostępnego dla mieszkańców powiatu, które obejmuje w szczególności:

- 1) poradnictwo rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu pomocy społecznej, w sprawie rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, poradnictwo w ramach interwencji kryzysowej, dla osób bezrobotnych, dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także z zakresu praw konsumentów, praw dziecka, praw pacjenta, ubezpieczeń społecznych, prawa pracy, prawa podatkowego, dla osób w sporze z podmiotami rynku finansowego i inne;
- 2) nieodpłatną pomoc prawną, w tym nieodpłatną mediację, ze wskazaniem punktów i dyżurów, o których mowa w art. 8, wraz z ich specjalizacją, o ile została określona;
- 3) nieodpłatne poradnictwo obywatelskie ze wskazaniem punktów i dyżurów wraz z ich specjalizacją, o ile została określona.

8. Lista, o której mowa w ust. 7, zawiera dane jednostek nieodpłatnego poradnictwa uporządkowane według tematyki poradnictwa, w tym jednostki publiczne, jednostki niepubliczne działające na zlecenie oraz jednostki prowadzące działalność pożytku publicznego działająca na zlecenie, którym powierzono zadania z zakresu poradnictwa specjalistycznego na podstawie odrębnych przepisów, wraz z informacją o jednostce, zakresie poradnictwa, adresie i danych kontaktowych, w tym o stronach internetowych i numerach telefonicznych, dniach i godzinach działalności oraz kryteriach dostępu do usługi.

9. Listę, o której mowa w ust. 7, starosta publikuje w Biuletynie Informacji Publicznej. Ponadto informacje te udostępnia się w szczególności:

- 1) na stronie internetowej urzędu starostwa powiatowego i urzędów gmin na obszarze tego powiatu;
  - 2) w lokalnych środkach masowego przekazu;
  - 3) w sposób zwyczajowo przyjęty na terenie powiatu.”;
- 9) po art. 5 dodaje się art. 5a w brzmieniu:

„Art. 5a. 1. Nieodpłatną mediację prowadzi mediator.

2. Mediatorem może być osoba wpisana na listę stałych mediatorów prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego, o której mowa w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. –

Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062, z późn. zm.⁶⁾), lub wpisana na listę mediatorów prowadzoną przez organizację pozarządową w zakresie swoich zadań statutowych lub uczelnię, o której mowa w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, o której informacji przekazano prezesowi sądu okręgowego.

3. Mediatorem nie może być osoba, która w sprawie którejkolwiek ze stron uprzednio świadczyła pomoc prawną, była świadkiem, wydawała opinię, sporządzała wywiad środowiskowy lub prowadziła terapię, a także osoba, co do której zachodzi okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jej bezstronności, z wyłączeniem udzielania pomocy, o której mowa w art. 3a ust. 1 pkt 1. W takim przypadku mediator odmawia przeprowadzenia mediacji, informując osobę uprawnioną o innych punktach nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

4. Nieodpłatną mediację, w zakresie wskazanym w art. 3a ust. 1 pkt 1-3, a w zakresie wskazanym w art. 3a ust. 1 pkt 4 i 5 z uwzględnieniem wymogów określonych w ust. 2 i 3, może również prowadzić osoba udzielająca nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.”;

10) w art. 6 w ust. 2:

a) po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a) zasady udzielania nieodpłatnej mediacji, w przypadku gdy udzielający nieodpłatnej pomocy prawnej jest mediatorem wpisanym na listę, o której mowa w art. 5a ust. 2;”;

b) w pkt 7 kropkę na końcu zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) w przypadku określenia specjalizacji, o której mowa w art. 8 ust. 5, wskazanie specjalizacji nieodpłatnej pomocy prawnej udzielanej w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej lub podczas poszczególnych dyżurów.”;

11) art. 7–9 otrzymują brzmienie:

„Art. 7. 1. Każdy przypadek udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego dokumentuje się w karcie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, zwanej dalej „kartą

---

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2103 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 38, 60, 803, 1139 i 1452.

pomocy”. W przypadku, o którym mowa w art. 3a ust. 1 pkt 4, mediator wskazuje liczbę i łączny czas trwania posiedzeń mediacyjnych oraz wynik mediacji po jej zakończeniu. Wypełnienie przez osobę uprawnioną części karty pomocy obejmującej ocenę udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego jest uzależnione od jej zgody.

2. Kartę pomocy oraz oświadczenia, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1a, 6 i 16 oraz ust. 3 i 4, adwokat, radca prawny lub osoba, o której mowa w art. 11 ust. 3 i 3a, przekazuje staroście do dziesiątego dnia następnego miesiąca kalendarzowego, w sposób uniemożliwiający powiązanie oświadczenia osoby uprawnionej z częścią karty pomocy obejmującą ocenę udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Karta pomocy może zostać przekazana drogą elektroniczną.

Art. 8. 1. Zadania polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej, o których mowa w art. 11 ust. 7 zdanie drugie, są zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej realizowanymi przez powiat w porozumieniu z gminami albo samodzielnie.

2. Na każdy powiat przypada liczba punktów, w których może być świadczona nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, zwanych dalej „punktami”, odpowiadająca mnożnikowi, o którym mowa w art. 20 ust. 4.

3. Nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie są udzielane w punkcie podczas dyżuru w przeciętnym wymiarze 5 dni w tygodniu przez co najmniej 4 godziny dziennie. Jeżeli w dniu, w którym zgodnie z wykazem dyżurów powinien odbywać się dyżur przypada dzień wolny od pracy, o którym mowa w art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 90), dyżuru nie odpracowuje się.

4. Za dyżur uznaje się udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w danym dniu, w wymiarze co najmniej 4 godzin.

5. Wszystkie lub wybrane dyżury w punkcie mogą posiadać określoną specjalizację. Specjalizację punktu lub dyżuru określa się w szczególności poprzez wskazanie dziedziny prawa lub problematyki nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, świadczonych podczas dyżuru, albo poprzez wskazanie grupy osób uprawnionych, do której w szczególności adresuje się

nieodpłatną pomoc prawną lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, świadczone podczas dyżuru.

6. Punkt może być usytuowany w jednym albo większej liczbie lokali, do którego tytuł prawny posiada powiat lub gmina, w ramach posiadanych zasobów. W jednym lokalu może być usytuowany więcej niż jeden punkt. Lokale powinny być usytuowane z uwzględnieniem konieczności zapewnienia dogodnego dostępu do nich osób uprawnionych, w tym w zakresie połączeń komunikacyjnych na terenie powiatu. Jeżeli specjalizacja dyżuru, o której mowa w ust. 5, jest powiązana tematycznie z usługami z zakresu pomocy społecznej, lokale w których odbywają się te dyżury, powinny być usytuowane, w miarę możliwości, w pobliżu miejsca świadczenia tych usług.

7. W ramach dyżurów nie określa się z góry przedziału czasu na prowadzenie nieodpłatnej mediacji w zakresie, o którym mowa w art. 3a ust. 1 pkt 4 i 5, za wyjątkiem specjalizacji, o której mowa w ust. 9.

8. W zależności od bieżącego zapotrzebowania na nieodpłatną mediację, zgłaszanego przez osoby uprawnione, w punkcie:

- 1) organizuje się spotkanie z mediatorem poświęcone nieodpłatnej mediacji, o której mowa w art. 3a ust. 1 pkt 4 i 5, z tym że czas trwania jednego spotkania z mediatorem podczas dyżuru nie może przekroczyć połowy czasu trwania dyżuru, lub
- 2) kieruje się osobą uprawnioną na dyżur, którego specjalizację określono jako nieodpłatna mediacja, odbywający się w innym punkcie, pod warunkiem, że na terenie danego starostwa taki dyżur został zorganizowany.

9. W przypadku określenia specjalizacji punktu jako nieodpłatna mediacja, wszystkie lub wybrane dyżury w danym punkcie mogą być poświęcone jedynie nieodpłatnej mediacji.

Art. 9. 1. Powiat, realizując zadania, o których mowa w art. 8 ust. 1, może zawierać porozumienia z gminami na obszarze tego powiatu, określające w szczególności:

- 1) wykaz planowanych dyżurów na terenie gminy zawierający:
  - a) dni oraz, jeżeli to możliwe, godziny, w których planuje się dyżury,
  - b) informację, czy dyżur przeznaczony będzie na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej czy nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego,

- c) informację o rodzaju podmiotu udzielającego nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego podczas dyżurów,
  - d) preferowaną specjalizację dyżurów, o ile stwierdzono potrzebę określenia specjalizacji,
  - e) adresy lokali, w których planuje się dyżury;
- 2) zasady współpracy w zakresie zapewnienia warunków lokalowych i urządzeń technicznych udzielającym nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

2. Wójt lub burmistrz, corocznie, nie później niż do dnia 30 września poprzedzającego roku, może złożyć staroście wnioszek dotyczący potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na kolejny rok kalendarzowy, zawierający preferowany sposób wykonywania tych zadań na terenie gminy, w szczególności poprzez wskazanie informacji w zakresie określonym w ust. 1 pkt 1.

3. W przypadku niezawarcia porozumienia, o którym mowa w ust. 1, starosta określa wykaz planowanych dyżurów na terenie powiatu, zawierający informacje w zakresie określonym w ust. 1 pkt 1.

4. Starosta odpowiada za upowszechnianie wiedzy o działalności systemu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego wśród mieszkańców powiatu.

5. W celu koordynacji realizacji zadań wynikających z ustawy starosta może powołać pełnomocnika.”;

12) w art. 10:

a) w ust. 1:

- pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

- „1) liczbę adwokatów i radców prawnych, którzy będą udzielać nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze powiatu, z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia równomiernego udziału adwokatów i radców prawnych w wykonywaniu tego zadania, w tym z zakresu nieodpłatnej mediacji;
- 2) zobowiązanie okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych do imiennego wskazywania odpowiednio adwokatów lub radców prawnych oraz ich zastępców, którymi są adwokaci lub radcowie prawni, wyznaczonych do udzielania nieodpłatnej pomocy

prawnej stosownie do wykazu planowanych dyżurów, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1 i ust. 3, uwzględniających dni oraz, jeśli to możliwe, godziny, w których planuje się dyżury, a także specjalizację dyżurów;”;

b) w ust. 2 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„W przypadku niezawarcia porozumienia do dnia 30 listopada roku poprzedzającego rok, którego dotyczyłoby to porozumienie, starosta przekazuje dziekanom informacje w zakresie określonym w art. 9 ust. 1 pkt 1 lit. a, d oraz e.”;

13) w art. 11:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Powiat powierza połowę punktów, o których mowa w art. 8 ust. 2, do prowadzenia adwokatom i radcom prawnym z przeznaczeniem na świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej, a połowę organizacji pozarządowej prowadzącej działalność pożytku publicznego, zwanej dalej „organizacją pozarządową”, z przeznaczeniem na świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Jeżeli iloraz liczby punktów i liczby dwa stanowi liczbę niecałkowitą, zaokrągla się ją w górę do liczby całkowitej.”;

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a–1c w brzmieniu:

„1a. Jeżeli na powiat przypadają dwa punkty, o których mowa w art. 8 ust. 2, adwokatom lub radcom prawnym powierza się prowadzenie jednego punktu, a prowadzenie drugiego powierza się organizacji pozarządowej, która udziela nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w tym punkcie w zakresie czasowym wskazanym w umowie.

1b. Jeżeli na powiat przypadają trzy punkty, o których mowa w art. 8 ust. 2, organizacji pozarządowej powierza się prowadzenie dwóch punktów, przy czym jeden przeznaczają się na nieodpłatną pomoc prawną, a drugi na nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

1c. Połowę punktów powierzonych do prowadzenia organizacji pozarządowej, o których mowa w ust. 1, przeznaczają się na nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, o którym mowa w art. 3b. Jeżeli liczba punktów powierzonych organizacji pozarządowej stanowi liczbę nieparzystą, większą o jeden liczbę powierza się na prowadzenie punktów nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, mniejszą liczbę na prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej.”;

c) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Organizację pozarządową wyłania się corocznie w otwartym konkursie ofert, o którym mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.), przeprowadzonym jednocześnie na prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej oraz na prowadzenie punktów nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W skład komisji konkursowej, o której mowa w tej ustawie, wchodzi dodatkowo przedstawiciel wojewody.”,

d) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. W przypadku gdy w otwartym konkursie ofert, o którym mowa w ust. 2, nie wpłynęła żadna oferta dotycząca prowadzenia punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego albo żadna ze złożonych ofert nie spełnia wymogów konkursu w części dotyczącej prowadzenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, powierza się prowadzenie punktów jako punktów nieodpłatnej pomocy prawnej.”,

e) w ust. 3 w pkt 2 w lit. d kropkę na końcu zastępuje się średnikiem i po pkt 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) mediator w zakresie nieodpłatnej mediacji.”,

f) po ust. 3 dodaje się ust. 3a i 3b w brzmieniu:

„3a. Nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w punktach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego udziela osoba, zwana dalej „doradcą”, która została przeszkolona w świadczeniu poradnictwa obywatelskiego lub posiada co najmniej 3-letnie doświadczenie w świadczeniu poradnictwa specjalistycznego lub w pracy socjalnej.

3b. Szkolenie, o którym mowa w ust. 3a, może być prowadzone przez organizację pozarządową, która posiada co najmniej 7-letnie doświadczenie w sferze pożytku publicznego w zakresie udzielania poradnictwa obywatelskiego.”,

g) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. O powierzenie prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego może ubiegać się organizacja pozarządowa, w zakresie, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1b i 22a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, wpisana na listę, o której mowa w art. 11a ust. 1.”,

h) po ust. 6 dodaje się ust. 6a w brzmieniu:

„6a. Organizacja pozarządowa w ramach oferty konkursowej może przedstawić dodatkowo porozumienia o wolontariacie z osobami, które będą wykonywały świadczenia w ramach prowadzonego punktu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w tym służyły asystą osobom uprawnionym mającym trudności w samodzielnej realizacji porady, w szczególności z powodu niepełnosprawności, podeszłego wieku bądź innych okoliczności życiowych.”,

i) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Organizacja pozarządowa zapewnia udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na podstawie umowy zawartej z powiatem, do której stosuje się odpowiednio przepisy art. 6 ust. 2 pkt 1, 3-6a i 8. W ramach umowy, organizacji pozarządowej powierza się jednocześnie zadania z zakresu edukacji prawnej, realizowane na podstawie problemów zgłaszanych w trakcie udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w wymiarze co najmniej jedno zadanie na rok w każdym punkcie, w szczególności w formach, o których mowa w art. 3c ust. 2. W umowie starosta może określić preferowane formy realizacji zadań z zakresu edukacji prawnej.”,

j) ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. W przypadku zaprzestania spełniania warunku, o którym mowa w art. 11a ust. 2:

- 1) pkt 2 – starosta nie zawiera umowy z organizacją pozarządową albo rozwiązuje ją ze skutkiem natychmiastowym;
- 2) pkt 3 – starosta rozwiązuje umowę za dwutygodniowym wypowiedzeniem.”,

k) po ust. 9 dodaje się ust. 9a w brzmieniu:

„9a. O każdym przypadku niezawarcia lub rozwiązania umowy z organizacją pozarządową powiat niezwłocznie zawiadamia właściwego wojewodę.”,

l) uchyla się ust. 11;

ł) ust. 13 otrzymuje brzmienie:

„13. Wzór oświadczenia, o którym mowa w ust. 4, określa załącznik nr 6 do ustawy.”;

14) po art. 11 dodaje się art. 11a w brzmieniu:

„Art. 11a. 1. Wojewoda prowadzi listę organizacji pozarządowych, uprawnionych do prowadzenia punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na obszarze województwa.

2. O wpis na listę, o której mowa w ust. 1, może ubiegać się organizacja pozarządowa, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) posiada co najmniej dwuletnie doświadczenie w wykonywaniu zadań polegających na udzielaniu porad prawnych, informacji prawnych lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
- 2) posiada umowę zawartą z adwokatem, radcą prawnym, doradcą podatkowym, osobą, o której mowa w art. 11 ust. 3 pkt 2 lub doradcą, o którym mowa w art. 11 ust. 3a oraz z mediatorem, o którym mowa w art. 5a ust. 2;
- 3) daje gwarancję należytego wykonania zadania, w szczególności przez złożenie pisemnego zobowiązania zapewnienia:
  - a) poufności w związku z udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i ich dokumentowaniem,
  - b) profesjonalnego i rzetelnego udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego,
  - c) zasad etyki przy udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w szczególności w sytuacji, gdy zachodzi konflikt interesów;
- 4) przedstawi dokument opisujący sposób wykonywania zadań, w tym stosowane standardy obsługi i sposób sprawowania wewnętrznej kontroli jakości udzielanej nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

3. O wpis na listę, o której mowa w ust. 1, nie może ubiegać się organizacja pozarządowa, która w okresie dwóch lat poprzedzających przystąpienie do otwartego konkursu ofert nie rozliczyła się z dotacji przyznanej na wykonanie zadania publicznego lub wykorzystwała dotację niezgodnie z celem jej przyznania, jak również organizacja pozarządowa, z którą starosta rozwiązał umowę. Termin dwóch lat biegnie odpowiednio od dnia rozliczenia się z dotacji i zwrotu nienależnych środków wraz z odsetkami albo rozwiązania umowy.

4. Wpisu na listę, o której mowa w ust. 1, dokonuje wojewoda na wniosek organizacji pozarządowej prowadzącej działalność pożytku publicznego, w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku.

5. Odmowa wpisu na listę organizacji pozarządowej, która nie spełnia warunków określonych w ust. 2 i 3, następuje w drodze decyzji.

6. Organizacja pozarządowa dołącza do wniosku:

- 1) dokumenty potwierdzające spełnianie warunków, o których mowa w ust. 2;
- 2) listę adwokatów, radców prawnych, doradców podatkowych, osób, o których mowa w art. 11 ust. 3 pkt 2 lub doradców, o których mowa w art. 11 ust. 3a oraz mediatorów, o których mowa w art. 5a ust. 2, z którymi zawarła umowy o świadczenie pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

7. Organizacja pozarządowa corocznie, do dnia 30 września, przekazuje wojewodzie aktualną listę osób, o której mowa w ust. 6 pkt 2.

8. Wojewoda wydaje decyzję o wykreśleniu organizacji pozarządowej z listy, o której mowa w ust. 1, w przypadku gdy organizacja ta:

- 1) zaprzestała prowadzenia działalności w zakresie udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na skutek zmian w statucie lub innym akcie wewnętrznym określającym zakres prowadzonej działalności;
- 2) przestała spełniać warunki, o których mowa w ust. 2 pkt 2 lub 3;
- 3) nie rozliczyła się z dotacji przyznanej na wykonanie zadania publicznego lub wykorzystwała dotację niezgodnie z celem jej przyznania.

8. Wykreślenie organizacji pozarządowej z listy, o której mowa w ust. 1, następuje z dniem, w którym decyzja, o której mowa w ust. 8, stała się ostateczna.

9. W przypadku, o którym mowa w ust. 8 pkt 3, ponowny wpis na listę, o której mowa w ust. 1, może nastąpić nie wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia rozliczenia się z dotacji i zwrotu nienależnych środków wraz z odsetkami.

10. Wojewoda wskazuje, spośród organizacji pozarządowych wpisanych na listę, o której mowa w ust. 1, organizacje prowadzące działalność z zakresu poradnictwa obywatelskiego, spełniające warunek, o którym mowa w art. 11 ust. 3b, uprawnione do prowadzenia szkoleń z zakresu świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.”;

15) art. 12 i art. 13 otrzymują brzmienie:

„Art. 12. 1. Starosta przekazuje Ministrowi Sprawiedliwości, za pośrednictwem właściwego wojewody, za okresy kwartalne, w terminie do końca miesiąca następującego po zakończeniu kwartału, zbiorczą informację o wykonaniu zadań, o których mowa w art. 8 ust. 1, na obszarze powiatu.

2. Wnioski z analizy informacji, o których mowa w ust. 1, za dany rok, dotyczące problemów zgłaszanych w toku udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, wskazujące w szczególności na bieżące lub prognozowane potrzeby w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, zamieszcza się na stronie internetowej urzędu obsługującego Ministra Sprawiedliwości, w terminie do dnia 30 czerwca roku następnego.

Art. 13. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w tym wymogi dotyczące lokalu, w którym będzie usytuowany punkt nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego,
- 2) wzór karty informacyjnej poradnictwa, o której mowa w art. 5 ust. 5,
- 3) wzór karty pomocy,
- 4) zakres i sposób przekazywania informacji, o której mowa w art. 12 ust. 1
  - uwzględniając konieczność zapewnienia łatwego dostępu osób uprawnionych, w tym osób niepełnosprawnych, do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, szerokiej informacji o dostępnych formach poradnictwa, konieczność zachowania poufności przy udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, zapewnienia kompletności informacji o wykonaniu zadania oraz możliwość wykazania problemów prawnych i społecznych, których dotyczy udzielana nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz sformułowania wniosków dotyczących efektywności i usprawniania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.”;
- 16) tytuł rozdziału 3 otrzymuje brzmienie:

„Zadania z zakresu edukacji prawnej pozostające we właściwościach organów administracji publicznej”;
- 17) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„14. Organy administracji publicznej, realizując pozostające w ich właściwości zadania z zakresu edukacji prawnej, podejmują działania, o których mowa w art. 3c.”;
- 18) tytuł rozdziału 4 otrzymuje brzmienie:

„Ocena wykonywania zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej”;

19) w art. 16 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Minister Sprawiedliwości dokonuje oceny wykonywania zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej za dany rok w terminie do dnia 30 czerwca roku następnego.”;

20) art. 17 i art. 18 otrzymują brzmienie:

„Art. 17. 1. Minister Sprawiedliwości może powołać Radę Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego oraz Edukacji Prawnej, zwaną dalej „Radą”.

2. Rada jest organem opiniodawczo-doradczym Ministra Sprawiedliwości.

3. Do zakresu działania Rady należy:

1) analiza wykonywania zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej;

2) zgłaszanie propozycji w zakresie usprawnienia organizacji udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej;

3) opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej;

4) wyrażanie opinii w innych sprawach z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej.

Art. 18. 1. Rada składa się z 15 członków. W skład Rady wchodzi:

1) przedstawiciel Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;

2) dwaj przedstawiciele wybrani spośród kandydatów wskazanych przez stronę samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;

3) dwaj przedstawiciele wybrani spośród kandydatów wskazanych przez organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępu obywateli do nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej;

4) po jednym przedstawicielu wskazanym przez Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Radę Radców Prawnych;

5) po jednym przedstawicielu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ministra właściwego do spraw administracji publicznej i ministra właściwego do spraw finansów publicznych;

6) pięciu przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości.

2. Minister Sprawiedliwości powołuje i odwołuje członków Rady. Członka Rady, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, Minister Sprawiedliwości powołuje i odwołuje na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Członkostwo w Radzie wygasa z powodu:

1) rezygnacji członka Rady złożonej na piśmie Przewodniczącemu Rady;

2) odwołania członka Rady przez Ministra Sprawiedliwości;

3) śmierci członka Rady;

4) niemożności sprawowania funkcji członka Rady z powodu długotrwałej choroby stwierdzonej zaświadczeniem lekarskim.

4. Minister Sprawiedliwości jest administratorem danych osobowych osób rekomendowanych oraz osób wchodzących w skład Rady.

5. Minister Sprawiedliwości wskazuje Przewodniczącą Rady spośród jej członków. Przewodniczący kieruje pracami Rady i reprezentuje ją na zewnątrz.

6. Za udział w pracach Rady wynagrodzenie nie przysługuje. Na wniosek członków Rady, zamieszkałych poza miejscem obrad Rady, przyznaje się zwrot kosztów podróży i zakwaterowania na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666, 2138 i 2255 oraz z 2017 r. poz. 60).

7. Obsługę organizacyjno-techniczną Rady zapewnia Ministerstwo Sprawiedliwości.

8. Minister Sprawiedliwości nadaje regulamin określający tryb pracy Rady.”;

21) tytuł rozdziału 5 otrzymuje brzmienie:

„Finansowanie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej”;

22) w art. 19 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zadania, o których mowa w art. 8 ust. 1, są finansowane z budżetu państwa z części będącej w dyspozycji wojewodów przez udzielanie dotacji celowej powiatom.”;

23) w art. 20:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dotacja, o której mowa w art. 19 ust. 1, jest przeznaczana w 94% na wynagrodzenia z tytułu umów, o których mowa w art. 6, natomiast w przypadku powierzenia prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego

poradnictwa obywatelskiego organizacji pozarządowej – na rzecz wyłonionej organizacji pozarządowej, w 3% – na pokrycie kosztów obsługi organizacyjno-technicznej zadań, a w 3% – na zadania z zakresu edukacji prawnej powierzone organizacji pozarządowej w trybie art. 11 ust. 7.”,

b) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu corocznie określa, w drodze rozporządzenia, wysokość kwoty bazowej, mając na względzie limity wydatków, o których mowa w art. 28, oraz potrzebę zapewnienia właściwej organizacji systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej.”;

- 24) załącznik nr 1 do ustawy otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 1 do niniejszej ustawy;
- 25) załącznik nr 2 do ustawy otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 2 do niniejszej ustawy;
- 26) załącznik nr 3 do ustawy otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 3 do niniejszej ustawy;
- 27) załącznik nr 4 do ustawy otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 4 do niniejszej ustawy;
- 28) dodaje się załączniki nr 5 i 6 do ustawy w brzmieniu określonym w załącznikach nr 5 i 6 do niniejszej ustawy.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, z późn. zm.⁷⁾) w art. 117 w § 5 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Podstawą oddalenia wniosku nie może być skorzystanie przez osobę fizyczną z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...).”.

Art. 3. W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2016 r. poz. 1999, 2261 oraz z 2017 r. poz. 1139) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 w ust. 1 pkt 5a otrzymuje brzmienie:

---

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1823, 1860, 1948, 2138, 2199, 2260 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 67, 85, 187, 768, 933, 1133, 1136 i 1452.

„5a) współdziałanie z jednostkami samorządu terytorialnego w zapewnianiu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...);”;

2) w art. 58 w pkt 12 lit. 1 otrzymuje brzmienie:

„1) zasad wyznaczania adwokatów do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej i dokumentowania udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej,”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 233, 1579, 2261 oraz z 2017 r. poz. 1139) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 41 pkt 5a otrzymuje brzmienie:

„5a) współdziałanie z jednostkami samorządu terytorialnego w zapewnianiu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...);”;

2) w art. 60 w pkt 8 lit. g otrzymuje brzmienie:

„g) dotyczących zasad wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej i dokumentowania udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej,”.

Art. 5. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.⁸⁾) w art. 78 w § 1 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez oskarżonego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...).”.

Art. 6. W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 888 i 1086) w art. 24 w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

---

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2138 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 966 i 1452.

„5) nieodpłatnej pomocy prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...).”.

Art. 7. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 708, 962 i 966) art. 22 otrzymuje brzmienie:

„Art. 22. Gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, obwinionemu, który nie ma obrońcy z wyboru, wyznacza się na jego wniosek obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez poważnego uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez obwinionego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...). Przepis art. 78 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się”.

Art. 8. W ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2017 r. poz. 1369 i 1370) w art. 246 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Podstawą odmowy przyznania prawa pomocy osobie fizycznej nie może być skorzystanie przez nią z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...).”.

Art. 9. 1. Do świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej w 2017 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.

2. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz edukacja prawna świadczone są w punktach, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, począwszy od dnia 1 stycznia 2018 r.

3. Do umów oraz porozumień, o których mowa, odpowiednio, w art. 6, art. 9 i art. 10 ustawy zmienianej w art. 1, dotyczących udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej w 2017 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 10. 1. O powierzenie prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w roku 2018 może ubiegać się organizacja pozarządowa w zakresie, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1b i 22a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) posiada co najmniej dwuletnie doświadczenie w wykonywaniu zadań polegających na udzielaniu porad prawnych, informacji prawnych lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
- 2) przedstawi umowę zawartą z adwokatem, radcą prawnym, doradcą podatkowym, osobą, o której mowa w art. 11 ust. 3 pkt 2, lub doradcą, o którym mowa w art. 11 ust. 3a oraz w miarę możliwości z mediatorem, o którym mowa w art. 5a ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą;
- 3) daje gwarancję należytego wykonania zadania, w szczególności przez złożenie pisemnego zobowiązania zapewnienia:
  - a) poufności w związku z udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i ich dokumentowaniem,
  - b) profesjonalnego i rzetelnego udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego,
  - c) przestrzegania zasad etyki przy udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w szczególności w sytuacji, gdy zachodzi konflikt interesów;
- 4) przedstawi dokument opisujący sposób wykonywania zadań, w tym stosowane standardy obsługi i sposób sprawowania wewnętrznej kontroli jakości udzielanej nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

2. O powierzenie prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2018 r. nie może ubiegać się organizacja pozarządowa, która w okresie dwóch lat poprzedzających przystąpienie do otwartego konkursu ofert nie rozliczyła się z dotacji przyznanej na wykonanie zadania publicznego lub wykorzystwała dotację niezgodnie z celem jej przyznania, jak również organizacja pozarządowa, z którą starosta rozwiązał umowę.

Art. 11. 1. Organizacje pozarządowe spełniające warunki, o których mowa w art. 10, mające prowadzić punkty nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2018 r., zostaną wyłonione, do dnia 15 grudnia 2017 r., w otwartym

konkursie ofert, o którym mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W przypadku niewyłonienia organizacji pozarządowej do dnia 15 grudnia 2017 r., art. 10 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się odpowiednio.

2. W skład komisji konkursowej, powołanej w celu opiniowania ofert złożonych w otwartym konkursie ofert, o którym mowa w ust. 1, wchodzi dodatkowo przedstawiciel wojewody.

Art. 12. 1. Rada Nieodpłatnej Pomocy Prawnej oraz Edukacji Prawnej, powołana na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym, działa do dnia powołania Rady Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego oraz Edukacji Prawnej na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, i w tym dniu ulega zniesieniu.

2. Sprawy prowadzone przez Radę Nieodpłatnej Pomocy Prawnej oraz Edukacji Prawnej, niezakończone do dnia powołania Rady Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego oraz Edukacji Prawnej, przejmuje i prowadzi Rada Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego oraz Edukacji Prawnej.

Art. 13. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 4-9, pkt 11 w zakresie art. 7 ustawy zmienianej w art. 1, pkt 13 lit. e-h oraz j-l, pkt 14, pkt 15, pkt 18, pkt 19, pkt 21-28, art. 2, art. 5, art. 7 i art. 8, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

WZÓR

Oświadczenie osoby uprawnionej, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1a ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...)

Ja, niżej podpisany (-na), (imię, nazwisko, adres) .....

..... ,
PESEL¹⁾ ....., oświadczam, że jestem uprawniony (-na) do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej / nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego²⁾ ponieważ dochód członka mojej rodziny w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518 i 1579 oraz z 2017 r. poz. 60, 624, 777, 1321 i 1428), osiągnięty w okresie ostatnich 3 miesięcy poprzedzających złożenie niniejszego oświadczenia, nie przekroczył kwoty, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Jednocześnie oświadczam, że jestem świadomy (-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
(data i podpis osoby uprawnionej)

¹⁾ W przypadku braku numeru PESEL – numer paszportu albo innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

²⁾ Właściwe podkreślić

WZÓR

Oświadczenie osoby uprawnionej, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...)

Ja, niżej podpisany (-na), (imię, nazwisko, adres) .....,
PESEL¹⁾ ....., oświadczam, że jestem uprawniony (-na) do uzyskania
nieodpłatnej pomocy prawnej / nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego²⁾ z uwagi na wystąpienie:³⁾

- klęski żywiołowej,
- katastrofy naturalnej,
- awarii technicznej

w wyniku której:⁴⁾

- znalazłem (-łam) się w sytuacji zagrożenia,
- poniosłem (-łam) straty.

Jednocześnie oświadczam, że jestem świadomy (-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie
fałszywego oświadczenia.

.....
(data i podpis osoby uprawnionej)

¹⁾ W przypadku braku numeru PESEL – numer paszportu albo innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

²⁾ Właściwe podkreślić.

³⁾ Zaznaczyć właściwe.

⁴⁾ Zaznaczyć właściwe.

WZÓR

Oświadczenie osoby uprawnionej, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 16 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...)

Ja, niżej podpisany (-na), (imię, nazwisko, adres) .....

.....,

PESEL¹⁾ ....., oświadczam, że jestem obywatelem polskim i w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie niniejszego oświadczenia powróciłem (-łam) (data powrotu: .....) i przebywam z zamiarem stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w ciągu 5 lat kalendarzowych bezpośrednio przed powrotem, nieprzerwanie zamieszkiwałem (-łam) poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednocześnie oświadczam, że jestem świadomy (-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
(data i podpis osoby uprawnionej)

---

¹⁾ W przypadku braku numeru PESEL – numer paszportu albo innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

WZÓR

**Oświadczenie osoby uprawnionej, o którym mowa w art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r.
o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji
prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ....)**

Ja, niżej podpisany (-na), (imię, nazwisko, adres) .....

..... ,

PESEL¹⁾ ....., oświadczam, że w okresie 12 miesięcy poprzedzających
złożenie niniejszego oświadczenia nie wydano wobec mnie decyzji o zwrocie nienależnie pobranego
świadczenia z pomocy społecznej.

Jednocześnie oświadczam, że jestem świadomy (-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie
fałszywego oświadczenia.

.....
(data i podpis osoby uprawnionej)

---

¹⁾ W przypadku braku numeru PESEL – numer paszportu albo innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

WZÓR

Oświadczenie osoby uprawnionej, o którym mowa w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ....)

Ja, niżej podpisany (-na), (imię, nazwisko, adres) .....

PESEL¹⁾ ....., oświadczam, że z uwagi na:²⁾

- świadczenie z pomocy społecznej przyznane na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i niewydanie wobec mnie w tym okresie decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia,
- posiadanie ważnej Karty Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- posiadanie zaświadczenia, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- posiadanie ważnej legitymacji weterana albo legitymacji weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa,
- nieukończenie 26. roku życia,
- ukończenie 65. roku życia,
- ciążę,
- świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przyznane na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci,
- status bezrobotnego,
- niepełnosprawność,
- objęcie w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego pomocą na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej, ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, a nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie są uzasadnione trudną sytuacją życiową,
- objęcie pomocą na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- objęcie kuratelą,

¹⁾ W przypadku braku numeru PESEL – numer paszportu albo innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

²⁾ Zaznaczyć właściwe.

- zamieszkiwanie w lokalu, który wchodził w skład publicznego zasobu mieszkaniowego oraz otrzymanie wypowiedzenie stosunku prawnego odpłatnego używania lokalu mieszkalnego na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 2 lub ust. 5 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego lub wytoczenie wobec mnie powództwa o nakazanie przez sąd opróżnienia lokalu,
- uzyskanie wizy repatriacyjnej wydanej na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji w okresie 5 lat od nabycia obywatelstwa polskiego,
- pełnienie funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenie rodzinnego domu dziecka

jestem uprawniony (-na) do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej / nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego³⁾, jednakże z uwagi na sytuację kryzysową lub zdarzenie losowe nie jestem w stanie przedstawić dokumentów, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1, 2-5, 7-15 i 17 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

W przypadku zwrócenia się o nieodpłatną pomoc prawną lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie z uwagi na:⁴⁾

- objęcie, w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, pomocą na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej, ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, a nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie są uzasadnione trudną sytuacją życiową, lub
- objęcie kuratelą

oświadczam, że z uwagi na sytuację kryzysową lub zdarzenie losowe brak jest możliwości towarzyszenia mi osób, o których mowa odpowiednio w art. 4 ust. 2 pkt. 11 i 13 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, w celu potwierdzenia mojego uprawnienia do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Jednocześnie oświadczam, że jestem świadomy (-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
(data i podpis osoby uprawnionej)

---

³⁾ Właściwe podkreślić.

⁴⁾ Zaznaczyć właściwe.

WZÓR

Oświadczenie osoby uprawnionej, o którym mowa w art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255, z 2016 r. poz. 1860 oraz z 2017 r. poz. ...)

Ja, niżej podpisany (-na), (imię, nazwisko, adres) .....,
.....,

PESEL¹⁾ ....., przyjmuję do wiadomości, że nieodpłatna pomoc
prawna udzielana jest przez osobę, która:

- 1) ukończyła wyższe studia prawnicze i uzyskała tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) posiada co najmniej trzyletnie doświadczenie w wykonywaniu wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych ze świadczeniem pomocy prawnej,
- 3) korzysta z pełni praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych,
- 4) nie była karana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe

a nie przez adwokata, radcę prawnego albo doradcę podatkowego.

Oświadczam, że zostałem (-łam) poinformowany (-na), że jakakolwiek odpowiedzialność odszkodowawcza osoby udzielającej mi nieodpłatnej pomocy prawnej jest wyłączona, z wyjątkiem przypadku wyrządzenia szkody z winy umyślnej.

Przyjmuję do wiadomości, że osoba udzielająca mi nieodpłatnej pomocy prawnej nie jest obowiązana do zachowania tajemnicy, w rozumieniu art. 180 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.).

Oświadczam, że zostałem poinformowany (-na), że złożenie powyższego oświadczenia jest dobrowolne.

Zapoznałem (-łam) się z treścią powyższego oświadczenia i wyrażam zgodę na udzielenie mi nieodpłatnej pomocy prawnej zgodnie z powyższymi warunkami.

.....
(data i podpis osoby uprawnionej)

---

¹⁾ W przypadku braku numeru PESEL – numer paszportu albo innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

UZASADNIENIE

Zmiany projektowane w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255 oraz 2016 r. poz. 1860), zwanej dalej „ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej”, mają przede wszystkim na celu rozszerzenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego ustawy, usprawnienie regulacji ustawy w zakresie wyłaniania organizacji pozarządowych świadczących nieodpłatną pomoc prawną oraz umożliwienie tym organizacjom świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w ramach ustawy, ograniczenie wyłączeń przedmiotowych z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej i powiązanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z pomocą prawną świadczoną na etapie postępowania sądowego.

Obowiązująca ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej stworzyła mechanizmy umożliwiające dostęp do uzyskania, na etapie przedsądowym, nieodpłatnej porady prawnej (finansowanej przez państwo) przez osoby fizyczne, które z uwagi na swój status materialny lub sytuację życiową nie miały dotychczas możliwości uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej.

Zgromadzone dotychczas dane o funkcjonowaniu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej w praktyce jednoznacznie wskazują na potrzebę nowelizacji przyjętych w niej rozwiązań.

Dokonując analizy odnoszącej się do pierwszego roku obowiązywania ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej należy podkreślić, że w 2016 r. udzielono 377.506 porad prawnych, w tym: 237.389 porad w 882 punktach prowadzonych przez adwokatów lub radców prawnych i 140.117 porad w 642 punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Zatem na jeden punkt prowadzony przez adwokatów lub radców prawnych przypada średnio nieco ponad 269 porad, zaś na punkt prowadzony przez organizacje pozarządowe – nieco ponad 218 porad.

Ponadto, zebrane dane wskazują, że w 2016 r. w 76,68% przypadków czas niezbędny do udzielenia jednej porady wynosił od 15 do 60 minut (15-30 min. stanowiło 42% porad, a 30-60 min. – 34,68% porad), przy czym w 14,16% przypadków czas niezbędny do udzielenia jednej porady wynosił powyżej 60 min., a w 9,41% ogółu przypadków czas ten nie przekroczył 15 min.

Zestawienie powyższych danych z czterogodzinnym czasem funkcjonowania punktów nieodpłatnej pomocy prawnej prowadzi do wniosku, że możliwości stworzonego ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej systemu nie zostały dotychczas w pełni wykorzystane, ponieważ na jeden dzień ich funkcjonowania przypada średnio udzielenie jednej porady w ciągu około jednej godziny. Należyte gospodarowanie środkami publicznymi wymaga zatem zapewnienia racjonalnego wykorzystania możliwości funkcjonujących punktów nieodpłatnej pomocy prawnej.

Proste rozszerzenie katalogu osób uprawnionych do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej nie wydaje się jednak wystarczające, stąd też proponuje się wprowadzenie nowych usług, które będzie można uzyskać w stworzonej sieci punktów nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

W pierwszej kolejności, w ramach punktów nieodpłatnej pomocy prawnej należy dopuścić możliwość prowadzenia mediacji, jako jednej z form udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej. Oferta ta będzie uzupełniona o informację o polubownych metodach rozwiązywania sporów. W pierwszym roku obowiązywania znowelizowanych przepisów – w miarę możliwości usługodawców, a począwszy od roku 2019 – obligatoryjnie, w każdym punkcie istniałaby możliwość zorganizowania mediacji po zgłoszeniu takiego zapotrzebowania. Niezależnie od powyższego, w punktach wyspecjalizowanych w nieodpłatnej mediacji usługi mediacyjne mogą być świadczone przez cały czas trwania dyżuru.

Aktualnie brak jest systemowego rozwiązania zapewniającego dostęp do nieodpłatnej mediacji na etapie przedsądowym. Alternatywne metody rozwiązywania sporów tworzą szansę na rozwiązywanie konfliktów bez konieczności odwoływania się do klasycznych porad prawnych oraz, co szczególnie istotne, do drogi sądowej. W szczególności w sprawach rodzinnych, ze względu na dobro małoletniego dziecka, lepszym sposobem jest rozwiązanie sporu pomiędzy rodzicami w drodze mediacji niż rozstrzygnięcie go przez sąd. Istotnym jest, że w mediacjach tego typu mediator ze szczególną uwagą dba o dobro małoletnich dzieci.

Podobnie, warunki sprzyjające pojednaniu małżonków w obliczu kryzysu występują częściej na wczesnym etapie konfliktu, który zazwyczaj ma miejsce na długo przed wszczęciem postępowania sądowego w sprawie o rozwód czy separację.

Proponowane rozwiązanie przyczyni się nie tylko do rozpropagowania i upowszechnienia mediacji, jako pozasądowej metody rozwiązywania sporów, lecz również

będzie przedstawiać wymierną wartość dodaną w zakresie rozwiązania problemu prawnego osoby uprawnionej. W konsekwencji będzie to również w pozytywny sposób oddziaływało na zmniejszenie liczby spraw wymagających rozstrzygnięcia przez sąd, w szczególności w zakresie spraw rodzinnych, które często nie mają jedynie charakteru stricte prawnego.

Istotnym jest także, że w dniu 1 czerwca 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 935), która umożliwi prowadzenie mediacji w sprawach przed organami administracji publicznej. Stwarza to nowe możliwości upowszechnienia mediacji, także jako formy działania organów administracji publicznej, w tym w zakresie ukierunkowanym na uprawnionego.

Obecnie obowiązujące rozwiązania nie wykorzystują również w pełni formuły poradnictwa obywatelskiego, będącego sprawdzoną i cenioną w Polsce, jak i innych krajach, formą pomocy. Stwierdzono, że w tym zakresie należy uwzględnić postulaty dotyczące wprowadzenia możliwości świadczenia tego typu pomocy w ramach istniejącego systemu. Ułatwi to osobom, które uzyskały poradę, a mogą mieć pewne trudności ze zrozumieniem skomplikowanego języka prawniczego, w pełni wykorzystać uzyskaną wiedzę w praktyce, Poradnictwo w ogóle, a szczególnie poradnictwo obywatelskie, niewątpliwie ułatwia poruszanie się w systemie przepisów prawnych, zapobiega marginalizacji społecznej osób, które korzystają z porad, pomaga rozwiązywać problemy osób już wykluczonych, a dzięki temu ułatwia ich powrót do społeczeństwa. Stanowi też praktyczną formę edukacji prawnej i obywatelskiej.

Jako szczególnie preferowane dziedziny poradnictwa obywatelskiego wskazano porady dla osób zadłużonych, w sprawach mieszkaniowych, w zakresie zabezpieczenia społecznego, wynikające z aktualnych ważnych problemów społecznych.

Wprowadzenie do ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej tej nowej kategorii pomocy, którą będą mogli uzyskać na jej podstawie beneficjenci, wymagało dokonania korekty nazwy ustawy, aby oddawała ona pełen zakres spraw normowanych ustawą. Stąd zaprojektowano nowy tytuł ustawy: „o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej”, który jest odzwierciedleniem projektowanego art. 1 ustawy. Konsekwencją tej zmiany jest propozycja zmiany art. 2 ustawy oraz jej rozdziału 2.

Ponadto, uwzględniając aktualne dane oraz doświadczenia zebrane na kanwie stosowania przepisów ustawy, zaproponowano następujące modyfikacje obowiązujących w ustawie rozwiązań.

Projektuje się powiązanie regulacji ustawowych z postępowaniami sądowymi m.in. poprzez umożliwienie uzyskania w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej informacji prawnej nie tylko na etapie przedsądowym, ale również w toku postępowania. Kolejnym elementem tego rodzaju powiązania jest nałożenie na osobę udzielającą nieodpłatnej pomocy prawnej obowiązku poinformowania o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową, o ile udzielenie pomocy przyjmie formę sporządzenia projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowno-administracyjnym.

Z przedstawionymi wyżej zmianami korelują propozycje zmian odpowiednich ustaw proceduralnych, które wyłączają możliwość oddalenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika tylko i wyłącznie z powodu możliwości korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej. Beneficjenci ustawy nie mogą bowiem z tego powodu znajdować się w gorszej sytuacji niż inne osoby ubiegające się o ustanowienie dla nich pełnomocnika w postępowaniu.

Projektowana ustawa dodaje ponadto mediacje, jako kolejną formę wsparcia udzielanego w ramach punktu nieodpłatnej pomocy prawnej. Dalsze projektowane przepisy nowelizacyjne określają, kto może być mediatorem, zakres możliwej mediacji, sprawy z niej wyłączone, sposób jej dokumentowania i odsyłają do odpowiedniego stosowania ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, z późn. zm.).

W projektowanej ustawie zaproponowano także zmianę art. 3 ust. 2 ustawy określającego wyłączenia przedmiotowe z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej. Zgodnie z obowiązującym brzmieniem tego przepisu, nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw:

- 1) podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 2) z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego;
- 3) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Zaproponowana zmiana polega na ograniczeniu powyższych wyłączeń do spraw ściśle związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności. Pozostałe wyłączenia, po wprowadzeniu w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe możliwości udzielania pomocy przez doradców podatkowych, nie wydają się być przekonujące.

Sprawne funkcjonowanie nieodpłatnej pomocy prawnej wymaga, zdaniem projektodawcy, m.in. zapewnienia osobom jej udzielającym czasu niezbędnego na zapoznanie się z problemem, jego analizę i przedstawienie propozycji rozwiązania. Stąd ustawa w aktualnym brzmieniu w art. 8 ust. 3 przewiduje, że nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej w przeciętnym wymiarze 5 dni w tygodniu przez co najmniej 4 godziny dziennie.

Przedstawione wyżej dane dotyczące czasu udzielania pojedynczych porad czy informacji osobom uprawnionym pozwalają stwierdzić, że organizacja nieodpłatnej pomocy prawnej w ustawowo przewidzianym czasie umożliwi zwiększenie liczby udzielanych porad prawnych. Daje to zatem możliwość rozszerzenia grupy osób uprawnionych do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej. Przesłanki dostępu do nowoprojektowanej usługi – bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego będą analogiczne, jak do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej. Mając na względzie powyższe, w projekcie zaproponowano nowelizację art. 4 ust. 1 ustawy, polegającą na rozszerzeniu katalogu uprawnionych o kolejne kategorie osób, tj. osoby, których dochód członka rodziny, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518, z późn. zm.), osiągnięty w okresie ostatnich 3 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, nie przekroczył 2000 zł, a w przypadku osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe – 3.000 zł. Ponadto, nieodpłatną pomoc w ramach ustawy otrzymują osoby, które uzyskały decyzję o przyznaniu świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. poz. 195, z późn. zm.).

Kolejne rozszerzenie podmiotowe projektodawca oparł na przekonaniu, że osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji życiowej nie powinny być objęte ww. kryteriami dochodowymi. Wśród takich osób należy wskazać osoby bezrobotne, niepełnosprawne, objęte innymi systemami pomocy publicznej, takimi jak pomoc społeczna, wsparcie rodziny,

przeciwdziałanie przemocy domowej, profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych lub kuratela sądowa. W tych przypadkach, w szczególności pracownik socjalny, asystent rodziny lub kurator sądowy, potwierdzają potrzebę uzyskania nieodpłatnej pomocy lub poradnictwa, także w trakcie wspólnej wizyty w punkcie porad na życzenie podopiecznych. Kolejno, należy wymienić istotną grupę osób zagrożonych utratą mieszkania w związku z procesem reprivatyzacji kamienic. Ponadto, nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie zostaną skierowane do repatriantów w okresie 5 lat od nabycia obywatelstwa oraz do obywateli polskich powracających z ponad 5-letniej migracji w ciągu roku od powrotu. Przewidziano również dostęp do usługi bez względu na posiadany dochód przez osoby, które pełnią funkcję rodziny zastępczej lub prowadzą rodzinny dom dziecka.

Szacunki dokonane przez Ministerstwo Sprawiedliwości wskazują, że do skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej uprawnionych jest obecnie blisko 21 mln osób. Wyjaśnić przy tym należy, że jest to suma liczby osób uprawnionych z poszczególnych grup beneficjentów, nieuwzględniająca sytuacji, w której ta sama osoba będzie mogła uzyskać pomoc na podstawie więcej niż jednej z ustawowych przesłanek.

Warto wskazać, iż ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. poz. 1860) rozszerzyła, od dnia 1 stycznia 2017 r., krąg beneficjentów ustawy o kobiety w ciąży. Zgodnie z szacunkami wykonanymi w Ocenie Skutków Regulacji tej ustawy, katalog osób uprawnionych do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej od dnia 1 stycznia 2017 r. uległ rozszerzeniu o około 560 tys. nowych osób uprawnionych.

W zakresie wybranych kategorii nowych beneficjentów ustawy należy wyjaśnić ponadto, że rozszerzenie kręgu beneficjentów o osoby, które uzyskały decyzję o przyznaniu świadczenia na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, nie powiększy w istotny sposób kręgu osób uprawnionych, ponieważ osoby te mogą uzyskać nieodpłatną pomoc prawną w imieniu małoletnich dzieci, których są przedstawicielami ustawowymi. Ponadto, znaczna ich część będzie korzystać z systemu z uwagi na Kartę Dużej Rodziny.

Z kolei w przypadku osób niepełnosprawnych i bezrobotnych, ich bezpośrednio wskazanie, jako osób uprawnionych do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej, uprości im możliwość skorzystania z tej pomocy poprzez odstąpienie od obowiązku wykazania się decyzją o uzyskaniu świadczenia z pomocy społecznej. W obowiązującym stanie prawnym

obie wymienione grupy osób mogą uzyskać nieodpłatną pomoc prawną, jeżeli legitymują się decyzją o przyznaniu świadczenia z opieki społecznej, albowiem do jej uzyskania uprawnieni są na podstawie art. 7 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.). Zatem, przyjęcie zaproponowanych w projekcie rozwiązań prowadzić będzie do rozszerzenia kręgu osób uprawnionych do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej jedynie przez osoby bezrobotne i niepełnosprawne, które dotychczas nie korzystały ze świadczeń opieki społecznej.

Kolejno wskazać należy, iż istotną, z punktu widzenia określenia kręgu beneficjentów, zmianą będzie wprowadzenie do niego osób spełniających określony cenzus majątkowy. Prowadzić to będzie do udostępnienia nieodpłatnej pomocy prawnej osobom aktywnym zawodowo, które jednakże ze względu na niskie dochody aktualnie nie są w stanie pokryć wydatków na usługi prawnicze oferowane na wolnym rynku. Ze względu na to, w projektowanej ustawie zaproponowano kryterium dochodowe odpowiadające minimalnemu wynagrodzeniu za pracę. Od 2017 r. wynagrodzenie to wynosi 2000 zł. Stąd dla określenia liczebności tej grupy osób można przyjąć, że wynosiłaby ona około 1.472.700 osób. Należy mieć przy tym na uwadze, że część z tych osób może być uprawniona do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej również na podstawie innych przesłanek.

Szacuje się zatem, że zaproponowana zmiana przesłanek uprawniających do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej mogłaby dotyczyć nie mniej niż 7,5 mln osób.

Wykazanie przez nowe kategorie osób uprawnienia do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej wpisuje się w dotychczasową filozofię ustawy. Będzie to zatem następować na podstawie przedłożenia stosownego dokumentu lub złożenia oświadczenia, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia.

Analogicznie do dotychczasowych rozwiązań zaprojektowano przepisy normujące przekazywanie oświadczeń osób uprawnionych oraz sposób ich zabezpieczenia.

Nowością jest natomiast wprowadzenie obowiązku przekierowania osoby uprawnionej przez osobę udzielającą nieodpłatnej pomocy prawnej do innych systemów pomocy, o ile przedstawiony przez nią problem nie ma jedynie natury prawnej. Aby stworzyć możliwość wywiązania się z tego obowiązku, projektuje się nałożenie na starostów obowiązku prowadzenia i publikowania listy jednostek nieodpłatnego poradnictwa, obejmującej w szczególności poradnictwo: rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu praw konsumentów, praw pacjenta, ubezpieczeń społecznych, z zakresu prawa

pracy, dla osób bezrobotnych, poradnictwo w sprawie uzależnień, przemocy w rodzinie, interwencję kryzysową. Dodatkową korzyścią będzie ograniczanie powielania systemów poradniczych, poprzez propagowanie ogólnopolskich tematycznych infolinii i nieodpłatnych dyżurów prowadzonych bądź zleczanych przez podmioty publiczne na podstawie odrębnych uregulowań. Są to m.in. ośrodki pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, informacje telefoniczne dla ofiar przemocy, Rzecznik Finansowy, powiatowi rzecznicy konsumentów, Rzecznik Praw Pacjenta, okręgowe inspektoraty Państwowej Inspekcji Pracy, oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych czy Krajowa Informacja Podatkowa prowadzona przez Ministerstwo Finansów.

Kolejno, zgodnie z art. 8 ust. 3 obowiązującej ustawy, nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej w przeciętnym wymiarze 5 dni w tygodniu przez co najmniej 4 godzinny dziennie. Podkreślić należy, iż w praktyce regulacja ta wzbudziła szereg wątpliwości dotyczących m.in. funkcjonowania punktów nieodpłatnej pomocy prawnej w okresie dni ustawowo wolnych od pracy, a także możliwości rozliczenia dotacji przez powiaty. Zdaniem projektodawcy, przepis ten wymaga doprecyzowania poprzez wyraźne wskazanie, że nie wymagają odpracowania dni ustawowo wolne od pracy.

Ponadto, w art. 8 ust. 5 ustawy dodaje się nowe uprawnienia dla powiatów, które pozwalają określać specjalizacje pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego oraz nakładają obowiązek szerszego niż dotychczas informowania o nieodpłatnej pomocy prawnej m.in. poprzez udostępnienie takich informacji na stronie internetowej starostwa powiatowego oraz w lokalnych środkach masowego przekazu. Jednocześnie zadanie upowszechniania wiedzy o działaniu systemu nieodpłatnej pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego wśród mieszkańców danego powiatu zostało jednoznacznie przypisane starostom. Nowelizacja przewiduje również możliwość powołania przez powiat pełnomocnika do koordynacji wykonywania zadań wynikających z ustawy, a także przyznaje wójtom prawo kierowania wniosków do starostw, mających na celu określenie potrzeb wspólnoty samorządowej przy realizacji ustawy.

Celem powyższych przepisów jest umożliwienie lokalnym samorządom elastycznego dostosowania usług oferowanych w systemie do potrzeb lokalnej społeczności. Z tego względu wprowadza się pojęcie dyżuru, na który składają się 4 godziny działania punktu w danym dniu i któremu starosta, w porozumieniu z gminami, może przypisać specjalizację. Specjalizację będzie można określić w szczególności poprzez wskazanie dziedziny prawa lub

problematyki nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, świadczonych podczas dyżuru, albo poprzez wskazanie grupy osób uprawnionych, do której w szczególności adresowana jest nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, świadczone podczas dyżuru. Mogą to być przykładowo porady dla ofiar przemocy domowej, porady dla lokatorów z budynków reprivatyzowanych, porady dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Wprowadzenie możliwości nadania specjalizacji ma na celu stworzenie warunków do wykorzystania znacznego dorobku specjalistycznych organizacji poradniczych, które osiągnęły znaczne doświadczenie w pomocy prawnej dla określonych grup odbiorców. Tego typu wysokospecjalistyczne organizacje znajdują miejsce w systemie nieodpłatnej pomocy prawnej, w tym w ramach składania tak zwanej „oferty wspólnej”, o której mowa w przepisach ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o pożytku publicznym i wolontariacie.

Ponadto, w związku z możliwością określenia różnych lokalizacji pojedynczych dyżurów składających się na jeden punkt, istnieje możliwość takiego geograficznego umieszczenia usług, aby było to dogodne dla klientów innych systemów wsparcia organizowanych przez samorzady, w tym również, np. w budynku lub w sąsiedztwie ośrodków pomocy społecznej czy siedzib gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Oznacza to również możliwość zorganizowania poszczególnych dyżurów składających się na punkt w miejscach bez negatywnej stygmatyzacji, do których mogą należeć takie budynki użyteczności publicznej, jak biblioteki, domy kultury, administracje komunalne lub miejsca w sąsiedztwie instytucji często odwiedzanych przez potencjalnych klientów, jak placówki lecznicze. Właściwy dobór miejsc dyżurów, przy zapewnieniu warunków gwarantujących zachowanie prywatności i poufności, może wpłynąć na dotarcie do adresatów pomocy i udzielenie pomocy na możliwie wczesnym etapie sytuacji problemowej. W nowelizacji ujęto również praktykę tych samorządów lokalnych, które lokowały kilka punktów w jednym budynku, tworząc rodzaj centrów poradniczych.

Powyższe rozwiązania powinny ułatwić samorządom szczebla gminnego i powiatowego dopasowanie usług z ustawy do lokalnego zapotrzebowania i integrację ich z innymi usługami świadczonymi na rzecz mieszkańców. Taka forma organizacyjna powinna się przyczynić do skuteczniejszego rozwiązywania problemów, poprzez ułatwienie osobie uprawnionej uzyskania pomocy sprawach złożonych, gdzie aspekt prawny jest tylko jednym z wielu problemów dotyczących daną osobę lub rodzinę.

Projektowana nowelizacja, w związku z objęciem ustawą również poradnictwa obywatelskiego, rozróżnia punkty, które mogą być powierzane do prowadzenia organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność pożytku publicznego, jako punkty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz punkty nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Będą one w równej części wyznaczane w każdym powiecie.

Organizacje pozarządowe, którym będzie powierzane prowadzenie obu rodzajów punktów, będą wyłaniane w jednym otwartym konkursie ofert przeprowadzanym w każdym z powiatów. W przypadku, gdy nie zostanie wyłoniona organizacja pozarządowa do prowadzenia punktów bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego, punkty te będą powierzane do prowadzenia jako punkty nieodpłatnej pomocy prawnej. Dopiero jeżeli w ten sposób nie dojdzie do powierzenia punktu organizacji pozarządowej, punkty będą przekazywane adwokatom lub radcom prawnym, których na wniosek starosty wyznaczy właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych.

Warto podkreślić, że znaczna część zaproponowanych zmian znajduje bezpośrednie uzasadnienie w rozległych badaniach przeprowadzonych w projekcie „Opracowanie kompleksowych i trwałych mechanizmów wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce”, realizowanym w latach 2012-2014 w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet V Dobre rządzenie.

Ponadto, korzystając z dobrych praktyk organizacji pozarządowych w ustawie uwzględniono możliwość współpracy z wolontariuszami, w tym osobami, które jako asystenci porad wspomagają osoby uprawnione w załatwieniu spraw związanych z uzyskaną pomocą.

Kolejną kwestią budzącą trudności w praktyce stosowania ustawy były kwestie związane z dopuszczeniem organizacji pozarządowych do otwartych konkursów ofert na prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej.

W projektowanej ustawie zaproponowano rozwiązanie, które zapewni jednolite kryteria konkursowe, poprzez wprowadzenie listy organizacji pozarządowych uprawnionych do udziału w otwartych konkursach na prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej. Ma ono także zmierzać do usprawnienia kwestii związanych z procesem przeprowadzania konkursów. Wojewoda, wpisując daną organizację na listę, badał będzie istnienie przesłanek uprawniających tę organizację do udziału w otwartym konkursie, które obecnie określone są w art. 11 ust. 6 ustawy, oraz czy nie zachodzą wobec niej przesłanki negatywne wymienione

w art. 11 ust. 11 ustawy. Zdejmie to ze starostów i zespołów oceniających oferty potrzebę badania takich organizacji pod kątem spełnienia przesłanek pozytywnych i negatywnych. Samo badanie złożonej oferty nadal odbywać się będzie na poziomie powiatu. Ponadto, ujednoczenie praktyki zapewni wyrównanie szans organizacji pozarządowych biorących udział w otwartych konkursach przez jednolite stosowanie przesłanek, zwłaszcza negatywnych, na terenie całego kraju.

Należy przy tym podkreślić, że omawiana propozycja jest odpowiedzią na szereg wątpliwości i zapytań zgłoszonych przez jednostki samorządu terytorialnego organizujące otwarte konkursy ofert na powierzenie organizacjom pozarządowym prowadzenia punktów nieodpłatnej pomocy prawnej. Wspomniane wystąpienia powiatów wskazywały na rozbieżne w skali kraju rozumienie i stosowanie przepisów wykluczających poszczególne organizacje pozarządowe z udziału w otwartych konkursach ofert.

Ponadto zwrócić należy uwagę, że zaproponowane rozwiązanie nie jest nowe, albowiem w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2016 r., poz. 1836, z późn. zm.) przewidziano podobne rozwiązania. Zgodnie z tą ustawą, Szef Urzędu do spraw Cudzoziemców prowadzi listę organizacji pozarządowych prowadzących działalność pożytku publicznego, uprawnionych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej cudzoziemcowi, wobec którego toczy się postępowanie w sprawie pozbawienia go statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Analogiczne rozwiązania w projektowanej ustawie zostały przyjęte w odniesieniu do organizacji pozarządowych, którym możliwym będzie powierzenie prowadzenia punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Zakres zmian w projektowanej ustawie wymagał również rozszerzenia upoważnienia Ministra Sprawiedliwości do określenia zasad udzielania i dokumentowania nowych usług wprowadzanych do ustawy niniejszą nowelizacją.

W związku z rozszerzeniem usług wynikających z projektowanej ustawy, wprowadzony zostanie jednolity system sprawozdawczy. Kompletność raportowanych danych ma istotne znaczenie, ponieważ systemy pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego są źródłem wiedzy na temat aktualnych problemów społecznych. Fakt ten przemawia za przypisaniem organizacjom świadczącym usługi z ustawy również zadań z zakresu edukacji prawnej. W toku prowadzonej działalności poradniczej podmioty te będą

w stanie określić tematykę przedsięwzięć edukacyjnych, która wynika z realnego zapotrzebowania. Starosta może określić wytyczne w zakresie oczekiwanych form edukacji, w tym opracowanie informatorów i poradników, prowadzenie otwartych wykładów i warsztatów, rozpowszechnianie informacji za pośrednictwem środków masowego przekazu i innych form komunikacji przyjętych zwyczajowo, kampanie społeczne i inne.

Zadanie w wymiarze co najmniej jednego przedsięwzięcia edukacyjnego rocznie w każdym punkcie zostanie objęte umową dotyczącą prowadzenia punktu pomocy prawnej lub poradnictwa obywatelskiego. Projektodawca bazuje na przeglądzie dotychczasowych inicjatyw, choćby w zakresie ostrzegania społeczeństwa przed zaciąganiem wysokooprocentowanych pożyczek.

Projekt modyfikuje przepisy regulujące funkcjonowanie powoływanego przez Ministra Sprawiedliwości, na podstawie art. 17 ustawy, organu opiniodawczo-doradczego, jakim jest Rada Nieodpłatnej Pomocy Prawnej. Propozycje zmian odnoszą się do przepisów regulujących kwestie związane z powoływaniem i odwoływaniem członków Rady i zmierzają do usprawnienia funkcjonowania tego organu.

Kolejną z zaproponowanych w projekcie ustawy zmian jest wprowadzenie przepisów uniemożliwiających w postępowaniu sądowym odmowę wyznaczenia odpowiednio obrońcy lub pełnomocnika z urzędu z powodu skorzystania przez wnioskującego z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W związku z tym zaproponowano nowelizację przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.), ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713, z późn. zm.).

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 4-9, pkt 11 w zakresie art. 7 ustawy zmienianej w art. 1, pkt 13 lit. e-h oraz j-l, pkt 14, pkt 15, pkt 18, pkt 19, pkt 21-28, art. 2, art. 5, art. 7 i art. 8, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa nie powoduje skutków finansowych i gospodarczych.

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.